

*“Koordinacijski sastanak s predsjednicima županijskih
povjerenstava za suzbijanje zlouporabe droga“*

15. studeni 2013., Zagreb

Izvješće o provedbi Nacionalne strategije i Akcijskog plana suzbijanja zlouporabe droga za 2012. godinu

Željko Petković, ravnatelj
Ured za suzbijanje zlouporabe droga

POLITIKA DROGA: ZAKONODAVSTVO, STRATEGIJE I EKONOMSKE ANALIZE

- Donesena je nova **Nacionalna strategija suzbijanja zlouporabe droga u Republici Hrvatskoj za 2012.-2017.** i **Nacionalni akcijski plan suzbijanja zlouporabe droga za 2012.-2014.**
- Krajem 2012. donesen Zakon o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona (NN 144/12). **Kaznenim zakonom iz 2012. posjedovanje** droga i tvari zabranjenih u sportu **za osobnu uporabu, brisano je kao kazneno djelo.**
- Izmjenama KZ-a **omogućeno razlikovanje posjedovanja droge radi osobnog konzumiranja od posjedovanja s ciljem stavljanja te droge u promet** (posjedovanje za osobnu uporabu sankcionira se prekršajno uz izricanje novčane kazne i obvezne mjere liječenja sukladno odredbama Zakona o suzbijanju zlouporabe droga.) Procjena radi li se o količini za osobnu uporabu, prepušta se ocjeni državnog odvjetništva i sudova.

LIJEČENJE I TRETMAN POVEZAN S DROGAMA: POTRAŽNJA I DOSTUPNOST

- Tijekom 2012. godine na liječenju su ukupno bile **7.855** osobe, od kojih su 1.120 osobe bile prvi put na liječenju (udio 14,3 %) što predstavlja najmanji udio novoliječenih osoba u proteklih 13 godina. Dominira ovisnost o opijatima, od ukupnog broja liječenih 6 357 (80,9%) bilo je liječeno zbog ovisnosti o opijatima, dok su 1 498 (19%) osobe bile liječene zbog ovisnosti o nekom drugom psihoaktivnom sredstvu, najčešće kanabisu.
- Raspodjela liječenih osoba prema spolu nije se značajnije promijenila u 2012. godini u odnosu na prethodne godine, većinu čine muškarci. Omjer liječenih muškaraca i žena iznosi 4,7:1.
- Broj novih korisnika se i dalje smanjuje, naime udio novih osoba u sustavu liječenja ovisnika kao i prethodne godine nastavio se smanjivati (2008:22,6%; 2009:18,9%, 2010: 15,6%, 2011.:15,0%, 2012.:14,3%).
- Zbog zlouporabe opijata tijekom 2012. godine na liječenju je bila 6.357 osoba, od kojih je 313 bilo prvi put na liječenju (4,9%), što je do sada **najmanji udio novopridošlih korisnika opijata** od svih koji su u određenoj godini uzimali opijate.
- Broj novoliječenih zbog neopijatske ovisnosti od 2006. se smanjuje, te je u 2012. godini 807 osoba prvi put liječeno zbog neopijatskog tipa ovisnosti. Udio prvi put liječenih zbog neopijatnog tipa ovisnosti neznatno se smanjio te je gotovo na prošlogodišnjoj razini (2011.:55,1; 2012.:53,9). U sustav godišnje ulazi više neopijatskih nego opijatskih ovisnika, ali budući da opijatska ovisnost traži dugotrajni tretman i skrb, oni se zadržavaju više godina, te se godišnje ukupno liječi više ovisnika o opijatima.
- U 2012. se u usporedbi s 2011. godinom uočava povećanje broja osoba liječenih zbog opijata od 2,6%, a unatrag 12 godina jedino u 2010. bilježimo smanjenje od 1,2%.

LIJEČENJE I TRETMAN POVEZAN S DROGAMA: POTRAŽNJA I DOSTUPNOST

Liječeni ovisnici po županijama sa stopama na 100.000 stanovnika

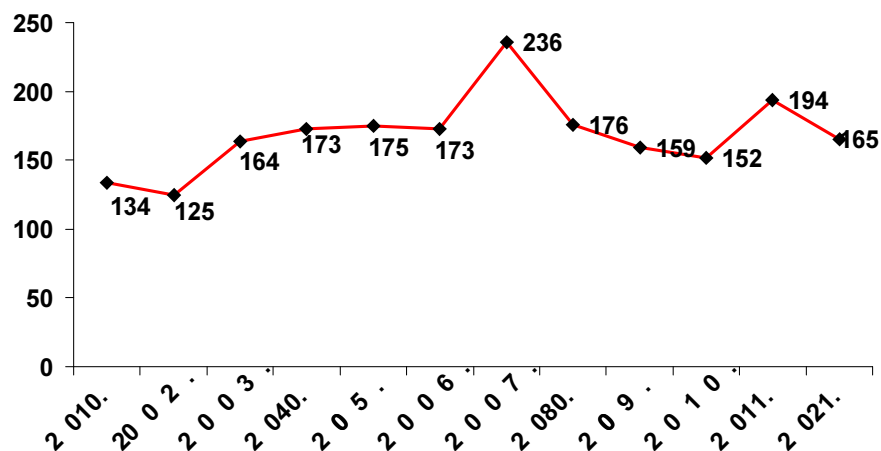
- Broj liječenih ovisnika u pojedinim županijama u odnosu prema broju stanovnika te županije (100.000 stanovnika dobne skupine od 15-65 godine) pokazuje kako je **stopa** za cijelu Hrvatsku iznosila **272,1/100.000** stanovnika u dobi od 15-64 godine za ukupan broj liječenih, te za opijatne ovisnike 220,2/100.000 stanovnika.
- U sedam županija broj ovisnika na 100.000 stanovnika je viši od prosjeka Hrvatske. To su:
 1. Istarska županija (588,3), zatim
 2. Zadarska (472,0),
 3. Grad Zagreb (430,0),
 4. Šibensko-kninska (382,6),
 5. Primorsko-goranska (373,0),
 6. Dubrovačko-neretvanska (351,5) te
 7. Splitsko-dalmatinska (332,2).

Ostale županije su imale stope niže od hrvatskog prosjeka.

- Broj svih osoba u tretmanu u sustavu zdravstva relativno je stabilan.

ZDRAVSTVENI KORELATI I POSLJEDICE

Broj smrtnih slučajeva vezanih uz zlouporabu droga

Uzrok smrti	Broj smrti	%
Predoziranje heroinom	9	5,45
Predoziranje metadonom	27	16,38
Predoziranje kokainom	3	1,82
UKUPNO	39	23,64
Ostale bolesti	61	37
Nesreće	17	10,3
Samoubojstvo	14	8,48
Intoksikacija lijekovima	6	3,64
Intoksikacija alkoholom	2	1,21
Bolesti povezane s ovisnošću	24	14,54
Nepoznato	2	1,21
UKUPNO	165	100

- ➔ Prema do sada prikupljenim podacima, tijekom 2012. smanjio se broj umrlih za 15% u odnosu na prethodnu godinu, te su u 2012. umrle 165 osobe liječene zbog zlouporabe psihoaktivnih droga (2011.: 194).
- ➔ Prema uzroku smrti najviše osoba je umrlo od predoziranja (24%).
- ➔ Predoziranje nekim od opijata utvrđeno kao uzrok smrti kod 36 osoba, (22% smrtnih slučajeva).
- ➔ Od predoziranih opijatima, 25 % - predoziranje heroinom, 75 % metadonom.
- ➔ Predoziranje metadonom u 2012. godini je bilo uzrok smrti kod 27 (16,4%) osoba (2011.: 41 osoba -21,1%).
- ➔ Od 2010. godine metadon se kao sredstvo predoziranja registrira češće nego heroin.

PROBLEMATIČNA UPORABA DROGA (PDU)

Korisnici psihoaktivnih droga

Povećan rizik obolijevanja od zaraznih bolesti (HIV-a, HCV, HBV i TBC)

Zašto su **procjene** populacije korisnika psihoaktivnih droga **značajne**?

- tek se procjenama može predočiti veličina populacije korisnika psihoaktivnih droga. Dio ovisnika se liječi u zdravstvenom ili nevladinom sektoru, dok dio njih ostaje neevidentiran pa je **nužno procijeniti sveukupnu populaciju osoba koje koriste psihoaktivne droge**
= kreiranje javnozdravstvenih programa!
- U 2012. godini u Hrvatskoj je procjena populacije problematične uporabe droga (PDU) i Intravenozna uporaba droga (IDU) izračunata metodom Mortality multiplier (mortalitetni množitelj) koja se temelji na smrtnosti izravno povezanoj s uzimanjem psihoaktivnih droga i stopi smrtnosti ovisnika.
- **Procjenjuje se** kako su u Hrvatskoj između **7.842 i 13.723 PDU** ovisnika, te da je u ukupnom stanovništvu na tisuću stanovnika između 1,83 i 3,20 PDU ovisnika, a u dobi od 15-64 godine ih je između 2,73 i 4,78.
- Procijenjena veličina populacije trenutačnih IDU ovisnika u Hrvatskoj u 2012. godini iznosi između 998 i 1.746 ovisnika koji minimalno jednom na tjedan intravenski uzimaju drogu.

ZLOUPORABA DROGA U OPĆOJ POPULACIJI I SPECIFIČNIM CILJANIM SKUPINAMA

- INSTITUT RUĐER BOŠKOVIĆ proveo je „Kvantitativno određivanje odabranih urinarnih biomarkera ilegalnih droga u otpadnoj vodi grada Zagreba“.
 - Analizom obuhvaćeno 13 odabranih urinarnih biomarkera koji se iz organizma izlučuju nakon konzumacije 6 odabranih ilegalnih droga (kokain, heroin, amfetamin, ecstasy, metamfetamin i marihuana) i 2 terapijska opijata (metadon i kodein).
- Rezultati:
 - potrošnja marihuane u ZG kontinuirano raste. U 2012. godini stopa potrošnje te droge porasla je oko 2 puta u usporedbi s potrošnjom u 2009.
 - Uočen je izrazitiji porast stope potrošnje droga amfetaminskog tipa, (amfetamina i MDMA).
 - Stopa potrošnje heroina znatno je pala već 2011., a taj se trend održao i 2012.
 - Stopa potrošnje metadona u Zagrebu kontinuirano raste, dok stopa potrošnje kokaina pokazuje promjenjiv trend pri čemu je 2011. zabilježen pad stope potrošnje, a zatim ponovni rast na razini sličnoj onoj iz 2009.

KRIMINALITET DROGA, PREVENCIJA KRIMINALITETA DROGA I ZATVORI

- Prosječni udio kriminaliteta na području zlouporabe droga u sveukupnom kriminalitetu na području Republike Hrvatske tijekom 2012. godine iznosio je 10,1 %, što je približno jednako udjelu u prethodnoj godini.
- Prema podacima Ministarstva unutarnjih poslova, tijekom 2012. godine evidentirano je ukupno 7.295 kaznenih djela (7% manje nego u 2011.) vezanih uz zlouporabu i krijumčarenje droga.
- Broj prekršaja je u padu za 18,2% u odnosu na prethodnu godinu.
- Prema podacima **Državnog odvjetništva** Republike Hrvatske, za počinjenje kaznenih djela iz članka 173. Kaznenog zakona bilježi se **smanjenje prijavljenih, optuženih i osuđenih osoba**.
- U 2012. godini za sve modalitete kaznenog djela zlouporabe (opojnih) droga po svim dobnim skupinama **prijavljena** su 5.052 počinitelja što je **17 posto manje** nego u 2011. (6.088), od kojih je 3.826 odraslih osoba (2011.:4.821), 884 mlađe punoljetne osobe (2011.:919) te 342 maloljetna počinitelja (2011.:348).
- Bilježi se **18 posto manje punoljetnih počinitelja** (odraslih osoba i mlađih punoljetnika) u odnosu prema 2011. godini (2011.: 5.740; 2012.:4.710). Kod maloljetnika bilježimo smanjenje prijavljenih za 1,7 posto.
- Kao i prijašnjih godina **broj punoljetnih osuđenih osoba je manji, a u 2012. također je manje i optuženih osoba**. Većina evidentiranih osoba je prijavljena zbog posjedovanja droga.

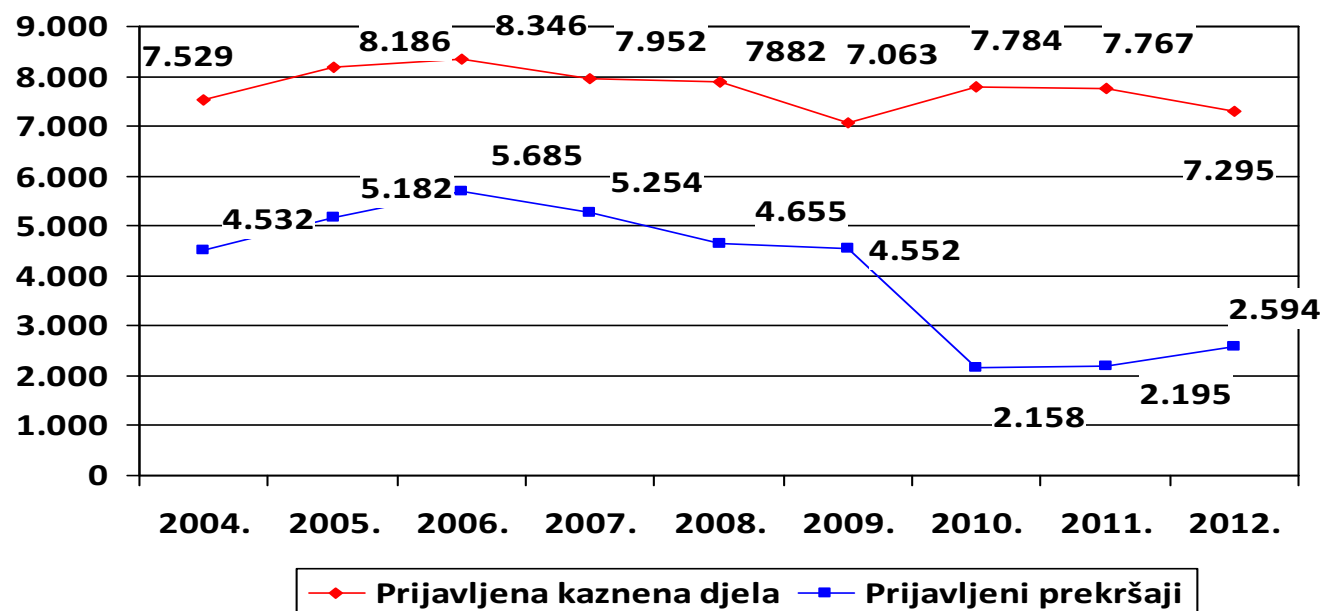
KRIMINALITET DROGA, PREVENCIJA KRIMINALITETA DROGA I ZATVORI

Zatvorenici ovisnici

- Od 7.547 zatvorenika koji su 2012. godine izdržavali kaznu zatvora izrečenu u kaznenom postupku, njih 1.625, odnosno **21,5 posto, bili su ovisnici o drogama**, a 43,5 posto imalo je izrečenu mjeru obveznog liječenja od ovisnosti, dok je kod 56,6 posto zatvorenika ovisnost o drogama utvrdio stručni tim Centra za dijagnostiku i/ili kaznenog tijela tijekom izdržavanja kazne.
- **Od 217 maloljetnika** koji su 2012. godine izdržavali kaznu maloljetničkog zatvora ili odgojnu mjeru upućivanja u odgojni zavod, **24,4 posto bili su ovisnici o drogama**
- Kod 90,6 posto maloljetnika **ovisnost o drogama ili drogom uzrokovane poremećaje utvrdio je stručni tim maloljetničkog zatvora**, odnosno odgojnog zavoda.
- Maloljetnici su u ukupnoj ovisničkoj populaciji tijekom godine participirali s 2,3 posto.

KRIMINALITET DROGA, PREVENCIJA KRIMINALITETA DROGA I ZATVORI

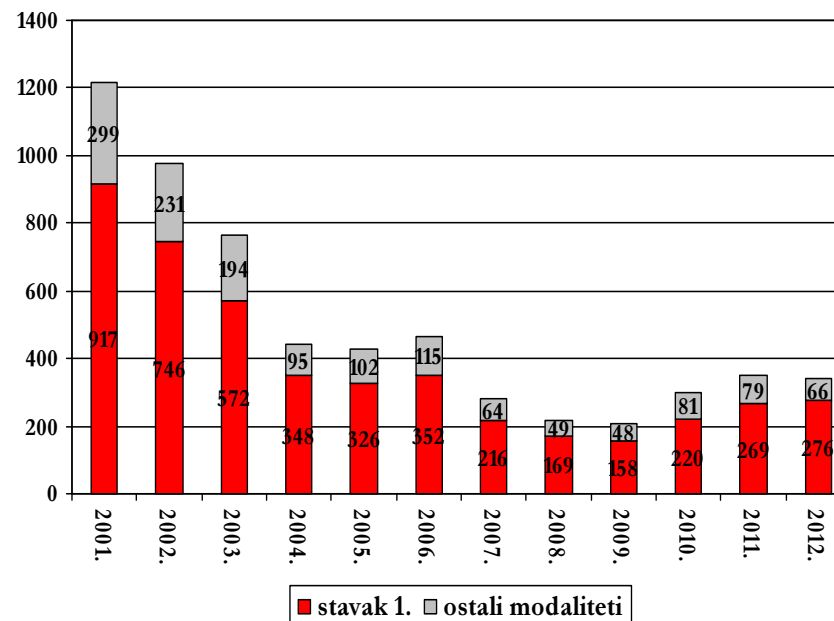
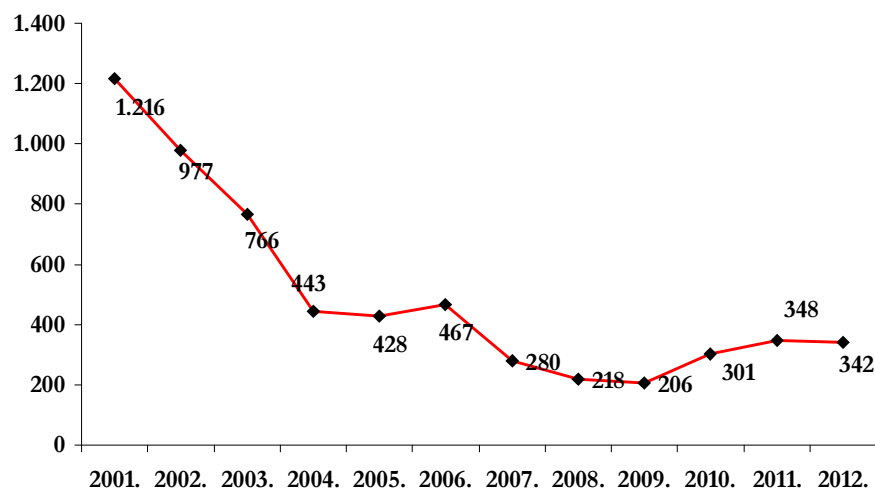
Prijavljena kaznena djela i prekršaji 2004. - 2012.

- ➔ Prema podacima MUP-a, tijekom 2012. bilježi se smanjenje prijavljenih kaznenih djela od 6,88 posto u usporedbi s 2011. godinom
- ➔ Kod prijavljenih prekršaja u 2012. bilježi se povećanje (2.594) za 18,2% u odnosu na 2011.

KRIMINALITET DROGA, PREVENCIJA KRIMINALITETA DROGA I ZATVORI

Prijavljeni maloljetnici za kazneno djelo zlouporabe (opojnih) droga iz čl. 173. KZ-a, 2001. – 2012.

- U odnosu na maloljetnike, u 2012. uočava se smanjenje maloljetničkog kriminaliteta vezanog uz zlouporabu droga te su ukupno za počinjena KD-a iz čl. 173. prijavljena 342 maloljetnika, odnosno 1,8 posto manje nego 2011. (348), najčešće zbog posjedovanja opojnih droga (276).
- Broj maloljetnih počinitelja prijavljenih za posjedovanje u 2012. nastavlja rasti, dok za ostale oblike predmetnog kaznenog djela stagnira u usporedbi s prethodnom godinom
- Sveukupno je od 342 prijavljena maloljetnika za počinjenje kaznenog djela iz čl. 173. Kaznenog zakona, za 334 prijavljena maloljetnika kaznena **prijava odbačena (udio 97,6%)**.
- U 2012. sveukupno su u odnosu na 52 maloljetna počinitelja izrečene odgojne mjere.

TRŽIŠTA DROGA

Zapljene

Broj zapljena veći je nego prethodne godine (+0,6%), te je sveukupno izvršeno **6.381 zapljena** (2011.: 6.342) svih vrsta droga što predstavlja povećanje za 0,6% u odnosu na prethodnu godinu. (2011.: povećanje u odnosu na 2010. iznosilo je 6,02%).

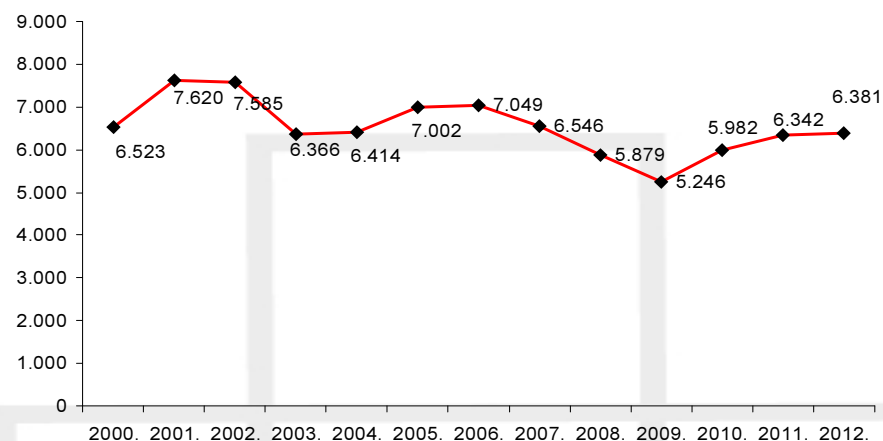
Primjećuje se povećanje u količinama zaplijenjene droge tipa droge tipa

- hašiš (+768%),
- marihuana (+158%),
- kokain (+31%) i
- LSD (+14%), dok su zapljene količine ostalih vrsta droge ispod razine prošlogodišnjih.

Tako je u 2012. zaplijenjeno:

- 23.540 g hašiša (2011.: 2.713 g)
- 1.020.355 g marihuane (2011.: 395.982 g)
- 5.748 g kokaina (2011.: 4.395 g)
- 884 doza LSD-a (2011.: 778 doza)

Prikaz broja zapljena svih vrsta droga u razdoblju od 2000. – 2012.

Nove droge

U 2012. godini na području Republike Hrvatske zaplijenjeno je 5 novih psihoaktivnih tvari u obliku biljnih mješavina, praha ili tableta. Tijekom 2012. na području EU pojavila su se 73 nova spoja koji oponašaju učinke „klasičnih“ droga.

PREVENCIJA

- U 2012. **završena izrada Baze programa** (www.programi.uredzadroge.hr) koji se provode na području suzbijanja zlouporabe droga kojoj je cilj dobiti uvid u provedene aktivnosti, po različitim područjima, kao i bolju informiranost provoditelja programa, kreatora politika, stručnjaka i svih zainteresiranih dionika te omogućavanje identificiranje kvalitetnih, evaluiranih i učinkovitih programa sa svrhom podizanja razine kvalitete intervencija. Baza programa prevencije ovisnosti čini sastavni dio Baze programa, a od kraja 2012. godine Baza je operativna i u tijeku je unos programa. Ista je dostupna putem URL adrese www.programi.uredzadroge.hr.
- U Republici Hrvatskoj u primjeni je intervencijski spektar u području prevencije koji poznaje **univerzalne, selektivne i indicirane preventivne intervencije**. Nadalje, neizostavno mjesto zauzimaju i strategije okruženja, odnosno mjere kontrole tržišta ili prisilne mjere (reguliranje dobne granice, ograničenja i zabrane u vezi s konzumiranjem duhana) koje se pretežno usmjeravaju na legalna sredstva ovisnosti.
- U odnosu na školske preventivne programe (ŠPP), nastavljena je provedba **Nacionalnog programa prevencije ovisnosti za djecu i mlade u odgojno-obrazovnom sustavu, te djecu i mlade u sustavu socijalne skrbi za razdoblje od 2010.-2014.**, a koji objedinjava preventivne strategije koje imaju za cilj suzbijati i sprječavati pojavu svih oblika ovisnosti među djecom i mladima te rizično ponašanje djece i mladih vezano uz eksperimentiranje sa sredstvima ovisnosti, što uključuje prevenciju ovisnosti o drogama, alkoholu, pušenje, Internetu, klađenju i druge vrste ovisnosti kod djece.
- Također, unutar odgojno-obrazovnih ustanova od rujna 2012. se počeo provoditi Zdravstveni odgoj unutar kojeg je jedan od modula Prevencija ovisnosti.

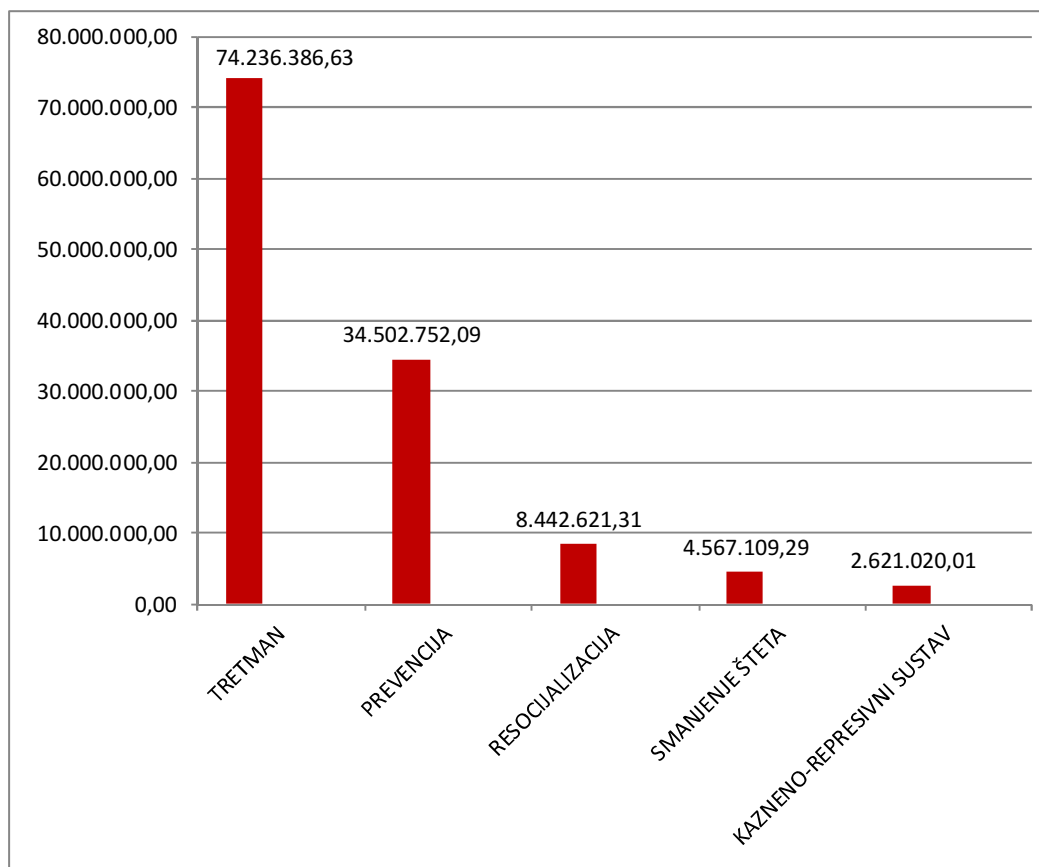
SOCIJALNI KORELATI I RESOCIJALIZACIJA

- U 2012. godini je nastavljena provedba **Projekta resocijalizacije ovisnika** o drogama te njegovo medijsko prezentiranje. Od početka provedbe Projekta do 31. prosinca 2012. ukupno je provedeno profesionalno usmjeravanje i procjena radne sposobnosti za 451 ovisnika, 168 liječenih ovisnika je bilo uključeno u obrazovne programe, a također 168 liječenih ovisnika je ostvarilo zaposlenje i/ili koristilo poticaje za zapošljavanje.
- Od 2008. - 2012. na teret Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa **plaćena je školarina** za ukupno 218 liječenih ovisnika-korisnika projekta resocijalizacije. Udruge su dosad pružile neki oblik pomoći u resocijalizacija za više od 3000 ovisnika.
- **Osnovane su 3 zadruge** koje razvijaju socijalno zadružno poduzetništvo liječenih ovisnika te iste zapošljavaju oko 20-tak liječenih ovisnika.
- U 2012. godini i dalje su djelovale **dvije stambene zajednice** (u Osijeku i Brestovcu) koje su pružale usluge organiziranog stanovanja za 20-ak liječenih ovisnika.
- U 2012. godini Izvješće o provedbi Projekta resocijalizacije pokazuju da se počeo intenzivnije provoditi, te da se **u različite oblike školovanja i zapošljavanja počeo uključivati znatno veći broj liječenih ovisnika nego prijašnjih godina.**
- U programe obrazovanja na teret Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta ukupno su uključena 374 ovisnika, a od toga najviše ovisnika uključilo je Ministarstvo pravosuđa Uprava za zatvorski sustav (156 zatvorenika) što je ujedno **do sada najveći broj ovisnika u zatvorskom sustavu** koji su uključeni u neki od oblika školovanja od početka provedbe Projekta resocijalizacije.
- Za provedbu projekta resocijalizacije u 2012. utrošeno je ukupno **2.379.519,50** kuna u odnosu na 2011. povećanje za 62%.

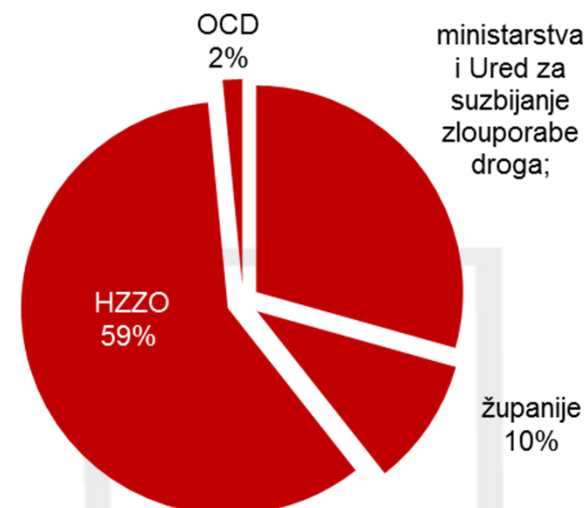
PREGLED UTROŠENIH FINANCIJSKIH SREDSTAVA

- **Ukupni specificirani javni rashodi** po skupinama aktivnosti u području suzbijanja zlouporabe droga u državnom i županijskim proračunima te financijskim planovima javnih tijela i organizacija civilnog društva u 2012. iznosili su **124.369.889,33 kune** što u usporedbi s 2010. predstavlja povećanje od 28,1 posto, odnosno **povećanje od 25,6 posto u odnosu prema 2011.**
- Od navedenog je iznosa 36.516.992,78 kuna utrošeno s pozicija ministarstava i Ureda za suzbijanje zlouporabe droga (29,4%), **12.463.267,63 kune s proračunskih pozicija županija** (10%), 73.487.962,60 kuna od strane Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje (HZZO) (58,1%) te 1.901.666,32 kune (1,5%) od strane organizacija civilnog društva.
- Kada navedeni iznos raspodijelimo **po programskim aktivnostima**, dolazimo do zaključka da je 74.236.386,63 kune **(59,7%) utrošeno na aktivnosti tretmana**, 34.502.752,09 kuna (27,7%) na programe prevencije, 8.442.621,31 kunu (6,8%) na resocijalizaciju, 4.567.109,29 kuna na programe smanjenja štete (3,7%) te 2.621.020,01 kunu (2,1%) na kazneno represivni sustav.
- Na aktivnosti tretmana utrošeno je čak 35% više nego u 2012. godini. Najznačajnije promjene bile su u programima socijalne reintegracije u kojima su u 2012. godini u odnosu prema 2011. rashodi povećani za 178,6 posto što se može obrazložiti povećanim udjelom specificiranih javnih sredstava za programe socijalne reintegracije u financijskim planovima županija i u proračunima ministarstava.

Programske aktivnosti

Javni rashodi u području suzbijanja zloporabe droga

Najveći razvoj u promatranom razdoblju postignut je na području prevencije, resocijalizacije i praćenja stanja problematike droga.

POLITIKA DROGA NA RAZINI ŽUPANIJA

→ Temeljem načela zajedničke odgovornost i decentralizacije, sve Hrvatske županije imaju županijska povjerenstva za suzbijanje zlouporabe droga (21) koja su odgovorna za kreiranje i koordinaciju lokalne politike prema drogama.

→ Kako bi se prevela nacionalna politika prema drogama na razini lokalnih zajednica, novi županijski Akcijski planovi o drogama izradit će se u skladu sa specifičnom situacijom i potrebama svake pojedine županije, ali sukladno glavnim smjernicama postavljenim u strateškim dokumentima iz područja suzbijanja zlouporabe droga

NAJZNAČAJNIJI PROJEKTI UREDA I PROJEKTI U TIJEKU

- U listopadu 2012. Ured osnovao Stručnu radnu skupinu za izradu **Smjernica za psihosocijalni tretman ovisnosti o drogama u zdravstvenom, socijalnom i zatvorskom sustavu** u Republici Hrvatskoj čijim radom i koordinira – donošenje se očekuje krajem 2013.

- 2012./2013. - organizacija brojnih **Taiex edukacija i radionica** u području suzbijanja zlouporabe droga:
 - Radionica o programima supstitucijske terapije opijatskih ovisnika;
 - Radionice o minimalnim standardima kvalitete u području programa smanjenja potražnje droga,
 - Radionica o smjernicama za psihosocijalni tretman ovisnosti o drogama,
 - Radionica o evaluaciji programa tretmana ovisnosti o drogama, seminar o drogama u cestovnom prometu i radnom okruženju,
 - Seminar o razvoju smjernica za planiranje, praćenje i izvještavanje o javnim rashodima u području suzbijanja zlouporabe droga
 - Radionica o Sustavu ranog upozoravanja u slučaju pojave novih droga zdravstvena dimenzija
 - Radionica na temu izrade Smjernica za programe smanjenja šteta.

- **2013. - Prvi javni natječaj za prijavu projekata udruga** u Republici Hrvatskoj prema EDDRA kriterijima EMCDDA-a - prioriteta područja **prevencija i resocijalizacija**

ISTRAŽIVANJA

- 2011./ 2012./ 2013. - on-line pilot istraživanje o novim drogama
- 2010./2011., 2012./2013. - istraživanje tržišta droga
- 2009./ 2011./ 2012./ 2013. - istraživanje o analizi otpadnih voda
- 2011. - prvo istraživanje zlorabe sredstava ovisnosti u općoj populaciji Republike Hrvatske
- 2013. - Internet snapshot projekt
- U pripremi;** - novo istraživanja na području javnih rashoda,
 - zloraba droga u studentskoj populaciji,
 - istraživanje o seroprevalenciji zaraznih bolesti, rizičnom ponašanju i znanju o zaraznim bolestima među intravenskim korisnicima droga

URED ZA
SUZBIJANJE
ZLOUPORABE
DROGA

ZAHVALJUJEM NA POZORNOSTI

Pitanja, komentari...

zeljko.petkovic@uredzadroge.hr

